

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ПРОБЛЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL APPARATUS OF THE PROBLEMS OF INDIVIDUAL TRAINING OF SPECIALISTS IN EDUCATIONAL CENTERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE BY MEANS OF INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES

У статті досліджено понятійно-термінологічний апарат проблеми індивідуальної підготовки фахівців у навчальних центрах Збройних Сил України засобами інноваційних технологій навчання. Обґрунтовано інноваційні підходи щодо індивідуальної підготовки військових фахівців у системі військової освіти та основні напрями і шляхи її подальшого розвитку, а саме: кваліфікаційний рівень індивідуальної підготовки фахівців, формування державного замовлення, мережі навчальних центрів; перехід до нової дидактичної системи щодо індивідуальної підготовки військових фахівців. Доведено зв'язок індивідуальної підготовки і готовності до професійної діяльності. З'ясовано, що військові науковці єдині у поглядах на процес професійної індивідуальної підготовки фахівців Збройних Сил України як формування й набуття знань, умінь, навичок та досвіду військової діяльності. Визначено, що на сучасному етапі розвитку військової освіти процес професійної індивідуальної підготовки фахівців Збройних Сил України складається із таких основних компонентів: загальна тактична підготовка; спеціально-професійна підготовка; особистісна підготовка (самовиховання особистості фахівця, його самовизначення). Доведено, що особливе значення у військовій системі індивідуальної підготовки в особистісному становленні фахівця займає його індивідуальна професійна підготовка до військової діяльності. У дослідженні розглянуто й обґрунтовано поняття "індивідуальна підготовка фахівця Збройних Сил України до військової діяльності". Зазначено, що сучасна компетентнісна модель підготовки військових фахівців має створюватися з урахуванням стандартизації, специфіки підготовки військових фахівців, технологізації, орієнтації нормативних і варіативних частин змісту освіти на спеціальність (спеціалізацію) та кваліфікацію військового фахівця, єдності змісту фундаментально-теоретичної та практичної підготовки військового фахівця тощо.

Ключові слова: індивідуальна підготовка, навчальний центр Збройних Сил України, школа підготовки спеціалістів, фахівець, програма індивідуальної підготовки, іннова-

ційні технології навчання, військова освіта, індивідуальна спроможність.

The article examines the conceptual and terminological apparatus of the problem of individual training of specialists in training centers of the Armed Forces of Ukraine by means of innovative training technologies. Innovative approaches to the individual training of military specialists in the system of military education and the main directions and ways of its further development are substantiated, namely: the qualification level of individual training of specialists, the formation of a state order, a network of training centers; transition to a new didactic system regarding individual training of military specialists. The connection between individual training and readiness for professional activity has been proven. It was found that military scientists are united in their views on the process of professional individual training of specialists of the Armed Forces of Ukraine as the formation and acquisition of knowledge, abilities, skills and experience of military activity. It was determined that at the current stage of the development of military education, the process of professional individual training of specialists of the Armed Forces of Ukraine consists of the following main components: general tactical training; special professional training; personal training (self-education of a specialist's personality, his self-determination). It has been proven that in the military system of individual training, his individual professional training for military activity is of particular importance in the personal formation of a specialist. The study examines and substantiates the concept of "individual training of a specialist of the Armed Forces of Ukraine for military activity". It should be noted that the modern competency-based model of military specialist training must be created taking into account standardization, the specifics of military specialist training, technology, the orientation of normative and variable parts of the content of education on the specialty (specialization) and qualification of a military specialist, the unity of the content of the fundamental-theoretical and practical training of a military specialist, etc.

Key words: individual training, educational center of the Armed Forces of Ukraine, specialist training school, specialist, individual training program, innovative training technologies, military education, individual ability.

УДК 355.23:[001.895](477)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/53.2.20>

Онищенко Н.П.,
докт. пед. наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки
і педагогіки вищої школи
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі
Світак В.В.,
полковник,
аспірант кафедри загальної педагогіки
і педагогіки вищої школи
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Україна сьогодні перебуває в умовах російсько-української війни, що вимагає рішучих дій щодо захисту її суверенітету та територіальної цілісності. За таких умов добре підготовлена армія, яка здатна захистити громадян країни, є обов'язковою

умовою перемоги, спокою та стабільності. Стратегія військової безпеки України спрямована на безпечний простір Євроатлантичної інтеграції та набуття членства НАТО, виходячи із цього Указом Президента України введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони від 25 березня

2021 р. “Про стратегію військової безпеки України”. За словами Головнокомандувача ЗС України сьогодні втілюються стандарти НАТО в питаннях управління, планування, підготовки ЗС України. Тому підвищуються вимоги до професійної підготовки сучасного військового фахівця.

Також актуальність теми зумовлена процесом інтеграції України у світовий освітній простір, розвитком міжнародних зв'язків та співробітництвом у військовій сфері, упровадженням стандартів НАТО, що здійснюються лише за наявності висококваліфікованих фахівців. Удосконалення системи підвищення рівня кваліфікації спеціалістів, доведення її до рівня міжнародних стандартів висуває нові вимоги до педагогічної науки та практики професійної діяльності, які сформульовані у законах України “Про вищу освіту”, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки, Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років, Указі Президента України № 928/2000 та наказах МО України “Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових і навчальних центрах МО України” (№ 4 від 09.11.2020 р.), “Про організацію проведення підвищення кваліфікації військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та державних службовців МО України та Збройних Сил України” (№ 202 від 04.04.2017 р.), Наказах Генерального штабу Збройних Сил України “Про удосконалення діяльності навчальних центрів Збройних Сил України” (№ 41 від 05.03.2012 р.), “Про затвердження Інструкції про порядок сертифікації військовослужбовців Збройних Сил України” (№ 83 від 07.07.2020 р.), Доктрини з організації підготовки фахівців у ЗС України, затвердженій Начальником Генерального Штабу ЗС України (№ 1929/НВ ГШ від 03.07.2020 р.) [2; 3; 4; 5; 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми професійної підготовки фахівців для ЗС України досліджуються такими науковцями: О. Георгадзе (інноваційні технології); С. Д'яков (методичні засади тактико-спеціальної підготовки майбутніх офіцерів); О. Загорко, С. Мосов, П. Стужук (дослідження систем військового призначення); В. Кострич (формування професійних умінь майбутніх офіцерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін); М. Нещадим (теоретико-концептуальні основи змісту військової освіти); В. Телелим, Ю. Приходько (інноваційний розвиток військової освіти) та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень у вивченні професійної підготовки фахівців для ЗС України залишається недостатньо дослідженою індивідуальна підготовка фахівців у навчальних центрах Збройних Сил України засобами інноваційних технологій навчання.

Мета статті – дослідження понятійно-термінологічного апарату проблеми індивідуальної підготовки фахівців у навчальних центрах Збройних Сил України засобами інноваційних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до “Настанови з підготовки персоналу у ЗС України” підготовка в навчальних центрах – процес систематичного військового професійно-технічного навчання військовослужбовців, спрямований на набуття ними знань, умінь і навичок у військово-професійній діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і військово-професійної культури, необхідних для виконання своїх службових обов'язків на займаній посаді з метою задоволення потреб сил оборони [5, с. 9].

Індивідуальна підготовка – цілеспрямований та організований процес послідовних заходів навчання та виховання усіх категорій персоналу, спрямований на формування у них необхідного рівня знань, умінь, навичок, фізичних та психологічних якостей для виконання обов'язків за посадою (спеціальністю) як у мирний час, так і в особливий період [5, с. 9].

На основі аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури засвідчуємо тісний зв'язок професійної індивідуальної підготовки з готовністю до професійної діяльності як результату підготовки, яка включає засвоєння і закріплення знань, умінь і навичок. Погоджуємося з М. Нещадим, що поняття “готовність” і “підготовка” не є синонімічними, хоча тісно пов'язані між собою, оскільки якість готовності майбутнього фахівця багато в чому визначається тим, яку індивідуальну підготовку він одержав. Підсумком і одночасно показником ефективності індивідуальної підготовки виступає готовність фахівця до певного виду діяльності [7, с. 64]. Отже, готовність є не лише результатом, а й показником професійної підготовки.

На особливу увагу у контексті нашого дослідження заслуговує розгляд професійної індивідуальної підготовки. Зазначимо, що науковці досліджуючи цей аспект проблем вважають, що індивідуальна підготовка фахівця (спеціаліста) існує в рамках педагогічного процесу. Так, В. Телелим і Ю. Приходько професійну індивідуальну підготовку до наскрізної виховної діяльності визначають як безперервний і керований процес який містить у собі професійний та особистісний компонент, набуття особистістю суб'єктивного досвіду формування морально-етичних та спеціально-політичних цінностей у військовослужбовців у процесі професійної діяльності [14]. Науковець В. Біліченко зазначає, що система підготовки військовослужбовців за кордоном спрямована на підготовку військових фахівців та, особливо, офіцерських кадрів, відданих державній та блокової політичній стратегії своїх країн, їх навички

формується таким чином, щоб забезпечити надсучасну підготовку, знання в сферах діяльності, де вони працюють. Доцільною є наступна градація цілей виховання кадрів Збройних Сил України: 1. Поведінка визначається запропонованою заздалегідь системою цінностей – реагування. 2. Власне система цінностей вибудовується та проникає у загальну систему цінностей, визначаючи, в такий спосіб, поведінка – усвідомлення. 3. Поведінка виражена загальною системою цінностей, яка сприймається як власна та самовизначається [1, с. 16]. Отже, вчені єдині у поглядах на процес професійної підготовки фахівців як формування й набуття настанов, програм, знань та вмінь військової діяльності.

До особливостей підготовки фахівця В. Телелим відносить “усвідомлення багатозначності позицій і поглядів” на те чи інше явище; вміння користуватися інформаційними ресурсами [15, с. 178]. Усі ці якості майбутнього фахівця свідчать про необхідну організацію військової освіти. М. Нещадим, В. Телелим вказують на процеси сучасного оновлення цілей професійної індивідуальної підготовки в навчальних центрах (школах спеціалістів) МО України. Науковці це явище пов'язують із Наказом МО України від 08.02.2022 р. № 44 “Про затвердження Концепції розвитку професійного сержантського корпусу Збройних Сил України”.

Значна кількість вітчизняних учених визначає мету професійної індивідуальної підготовки сержантського корпусу ЗС України як набуття ними професійної компетентності [10]. Компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність фахівця успішно соціалізуватися, проводити професійну або в подальшому навчальну діяльність. Розвиваючи тему вдосконалення й оновлення професійної підготовки персоналу ЗС України, яка включає комплект заходів процесу навчання, професіоналізації і виховання усіх категорій військовослужбовців, державних службовців, працівників Збройних Сил, резервістів, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил В. Телелим доводить, що вона потребує посилення військово-творчих складових у моделі фахівця, зокрема діяльнісних й особистісно-характерологічних. За таких умов, на думку науковця, засвоєння психологічних і предметних знань стає перед усім засобом збагачення й розвитку особистості фахівця, який має бути людиною військової культури, що визначає самоцінність кожного військовослужбовця. В. Телелим і М. Нещадим зауважують, що якісна індивідуальна підготовка фахівця вимагає тривалих і системних змін, передусім у змісті й методиках психолого-педагогічної складової, які відіграють системоутворюючу роль в особистісній і професійній індивідуальній підготовці фахівця [7; 15].

У ХХ-ХХІ ст. особлива увага у військових дослідженнях (С. Капелюшний, І. Лінков, О. Назаркін, А. Нуржинська) приділяється модернізації методик підготовки молодших спеціалістів у навчальних центрах ЗС України. Так, у дослідженні С. Капелюшного запропоновано розв'язання актуальної проблеми, що полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо вирішення проблемних завдань державного регулювання професійного розвитку молодшого керівного складу Національної гвардії України, розкрито сутність професійного розвитку молодшого керівного складу частин і підрозділів. О. Назаркін пропонує методика навчальної спеціальної автомобільної підготовки правоохоронців, яка передбачає широке використання проблемно-пошукових методів на етапі аудиторної підготовки моделювання критичних ситуацій. У дослідженні А. Нуржинської визначено критерії оцінювання сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності, встановлено, що компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, яка визначає здатні особи успішно спеціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. У дослідженні І. Лінкова запропоновано комплекс засобів та методів професійної підготовки фахівців в освітніх установах середньої професійної освіти на основі принципів взаємозалежності, взаємообумовленості всіх етапів навчання. Таким чином, всі дослідження вказують на важливість дослідження індивідуальної підготовки фахівців у навчальних центрах ЗС України.

До компетентностей, які формуються завдяки якісній підготовці фахівців, належать: інтегральні компетентності – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентності характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності; загальні компетентності – компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності фахівця в різних галузях та для його особистісного розвитку; фахові компетентності – компетентності, що залежать від предметної області та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [5].

Також ці поняття у військовій освіті визначають як: знання – осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів, та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні); уміння/навички – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (логічне,

інтуїтивне та творче мислення) і практичні (механічна вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів).

Складовими загальної системи підготовки фахівця є інструкторсько-викладацький склад навчального центру; об'єкти підготовки – військовослужбовці, державні службовці та резервісти ЗС України. Методи підготовки фахівця розподіляються на: словесно-наочні, тренувальні, ситуативно-пізнавальні, пошукові й творчі. У ВВНЗ держав – членів НАТО крім зазначених методів застосовуються ще пасивні, активні й інтерактивні методи навчання [9; 12].

Підготовка військових фахівців у навчальних центрах (школах військових спеціалістів) – це комплексне проведення навчальної, методичної, організаційної, виховної та іншої роботи інструкторсько-викладацьким складом для виконання замовлення відповідно до стандартів (програм) підготовки. Структура та чисельність особового складу навчального центру (школи) визначається відповідно до типових нормативів для розроблення штатів, які розробляються Генеральним штабом ЗС України [3].

Основними завданнями навчального центру є: оволодіння військовослужбовцями військово-обліковою і суміжною спеціальностями, підготовка їх до виконання обов'язків за посадами у повсякденній діяльності та в умовах ведення бойових дій, виконання інших завдань як самостійно, так і в складі підрозділів; опанування особовим складом нових зразків озброєння і військової техніки, набуття знань, умінь і навичок щодо їх експлуатації та підтримання в готовності до застосування, дотримання вимог безпеки; удосконалення бойового (польового, повітряного та морського) вишколу; виховання у військовослужбовців високих морально-бойових якостей, відданості та почуття відповідальності за захист Батьківщини [5].

Школи підготовки спеціалістів входять до навчальних центрів та мають типові курсові або взводні (групові) структури. Основними завданнями школи є: підготовка за окремими вузько-профільними спеціальностями, які потребують значного фінансового ресурсу та підвищеної кваліфікації інструкторсько-викладацького складу: проведення підвищення кваліфікації сертифікацію військовослужбовців за кваліфікаційними рівнями; акумулювання досвіду застосування за напрямком підготовки та його розповсюдження у військових (силах); організація методичної роботи в інтересах військ (сил), розроблення методичних посібників та довідників за напрямками підготовки.

Фахова підготовка охоплює весь комплекс теоретичних знань, практичних умінь та навичок, необхідних військовослужбовцеві для подальшого проходження служби у військах (силах). Строки

навчання визначаються Програмами (стандартами) підготовки, які розробляють навчальні центри, на підставі кваліфікаційних вимог замовника на підготовку фахівців (спеціалістів), та затверджує відповідний керівник органів військового управління [4; 5].

У керівних документах МО України застосовується стандарт індивідуальної підготовки – це нормативний документ (уніфікований процес), який визначає послідовність досягнення конкретних завдань та визначає критерії їх оцінки [2; 5].

За останні роки в науковій літературі все частіше зустрічаються поняття “інноваційна спрямованість діяльності”, “інноваційна виховна діяльність”. Різні аспекти інноваційної педагогіки у працях таких вчених як: В. Телелим, М. Науменко, Ю. Приходько, А. Єрмолаєв, Х. Ліщинська, В. Ріпний, В. Ягоднікова та ін.

У науковій літературі можна зустріти латинське походження від *innovus*, англійське – *innovation*, або італійське – *innovatione*, що означає новинка, нововведення, оновлення, новація, зміни. Тому наведемо визначення, яке на наш погляд, розкриває сутність поняття. Інновація – це такі зміни, які, зберігаючи все позитивне в набутому досвіді, звільняють систему освіти від виявлених недоліків і переводять її повністю або частково на новий рівень, що відрізняється від наявного покращення умов і наслідків функціонування. При цьому, якщо якась зміна не несе абсолютно нової ідеї, але в даний момент і у даній ситуації набуває особливого значення для навчально-виховного процесу, то і таку зміну будемо вважати інновацією [14, с. 338]. Отже, інновації у виховному процесі – це і абсолютно новий, частково нові ідеї та рішення, які набувають значення у певній виховній ситуації з метою її ефективного розв'язання. Діяльність, у якій використовуються різні інновації, називається інноваційною.

В. Телелим зазначає, що сутнісною характеристикою інноваційної діяльності в системі освіти є саме вдосконалення чи оновлення освітньої практики шляхом створення, розповсюдження та освоєння нових ефективних способів і засобів досягнення встановлених цілей освіти [15]. Отже, інноваційна діяльність з погляду сучасних науковців розглядається як вид діяльності з розробки, пошуку, освоєння й використання нововведень; створення нового (продуктів й технологій); оновлення педагогічного процесу, найвищий ступінь педагогічної творчості.

Л. Шевченко в своєму докторському дослідженні стверджує, що інноваційна педагогічна діяльність спрямована на створення цінностей, важливих для формування особистості як соціального суб'єкта, що може розглядатися у двох аспектах. “По-перше, вона спрямована на вдосконалення і розвиток освітнього процесу, через

розроблення і реалізацію нових освітніх програм, виділення і опрацювання нових напрямків діяльності та ідей, створення та впровадження інноваційних проектів, планування й впровадження педагогічних інновацій для забезпечення підвищення якості освіти (тобто спрямована на результат). По-друге, є засобом розвитку здібностей фахівців за рахунок набуття нових знань, умінь розширення кругозору, зміни мотивації як до інноваційної педагогічної діяльності, так педагогічної діяльності загалом; одержання і переосмислення досвіду й переформатування (тобто спрямована на особистість) [17]”.

Для нашого дослідження має значення інноваційна компетентність фахівця. Інноваційну компетентність І. Полок, В. Телелим, Ю. Приходько називають інтегральною характеристикою, що включає здатності з розробки, освоєння та втілення інновацій у практику педагогічної діяльності, які ґрунтуються на відповідних знаннях та уміннях фахівця, через сформованість необхідних особистісних якостей та набутого досвіду під час бойових дій [12; 15].

Зазначимо, що в складних умовах російсько-української війни важливим завданням сучасної військової освіти є формування нового покоління, інноваційних моделей військових фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів. Набутий за роки незалежності досвід підготовки військових фахівців показав необхідність їх суттєвого коригування на засадах системного й компетентісного підходів. Особливо актуальною ця проблема є для фахівців тактичного рівня. Як зазначено в Програмному документі ЮНЕСКО “в умовах глобалізації світової економіки мають зміщуватися акценти з принципу адаптивності на принцип компетентності” [13]. При цьому ЮНЕСКО вводить навіть специфічний термін “освіта, заснована на компетентності”, під яким розуміється “освіта, яка базується на описі, вивченні й демонструванні знань, умінь, навичок, поведінки й відносин, необхідних для будь-якої визначеної ролі, процесі або кар’єри”. З наведеного чітко проглядається широке трактування компетентісного підходу до різноманітних сфер діяльності людини, основу якого складає готовність військового фахівця до функціональних обов’язків за отриманою спеціальністю (спеціалізацію). Системна модель військового фахівця за визначеними спеціальністю (спеціалізацію), кваліфікацією, терміном навчання передбачає інтегральну єдність освітньо-кваліфікаційних вимог на основі компетентісного підходу [12; 15].

О. Цевельов зазначає, що через наближення системи військової освіти України до євроатлантичних стандартів політика професійної військової освіти повинна включати: перехід на трьохрівневу систему освіти (тактичний, оперативний, стратегічний); запровадження “школи оборонного

менеджменту” та “школи лідерства” як складових професіоналізації освіти; перегляд кваліфікаційних вимог і штатно-посадових категорій до військових посад офіцерського складу з урахуванням освітніх ступенів і рівнів військової освіти; перегляд змісту освіти та фахової підготовки особового складу [16, с. 265].

Сучасна компетентісна модель підготовки військових фахівців має створюватися з урахуванням стандартизації, специфіки підготовки військових фахівців, технологізації, орієнтації нормативних і варіативних частин змісту освіти на спеціальність (спеціалізацію) та кваліфікацію військового фахівця, єдності змісту фундаментально-теоретичної та практичної підготовки військового фахівця тощо [9; 12; 15].

Зазначимо, що невід’ємною складовою індивідуальної підготовки фахівців є виховання. Виховна робота у військовій освіті – це система організаційних, морально-психологічних, інформаційних, педагогічних, правових, військово-соціальних заходів, спрямованих на формування, розвиток і саморозвиток у військових фахівців професійно необхідних психологічних якостей, моральної самосвідомості, що має забезпечити високу і мобілізаційну готовність, зміцнення військової дисципліни, згуртування військових колективів.

Висновки. Отже, аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволив здійснити дослідження проблеми професійної підготовки фахівців у навчальних центрах Збройних Сил України. Критичне осмислення теперішнього стану військової освіти показує, що темпи та глибина перетворень, якість підготовки фахівців не повною мірою задовольняють потреби ЗС України та інших військових формувань щодо їх функціонування в мирний час, а також застосування в умовах російсько-української війни. Підготовка військових фахівців потребує інноваційних змін за такими напрямками: кваліфікаційний рівень індивідуальної підготовки фахівців, формування державного замовлення, мережі навчальних центрів; перехід до нової дидактичної системи щодо індивідуальної підготовки військових фахівців. Визначено, що на сучасному етапі розвитку військової освіти процес професійної індивідуальної підготовки фахівців Збройних Сил України складається із загальної тактичної підготовки, спеціально-професійної підготовки, особистісної підготовки (самовиховання особистості фахівця, його самовизначення). Доведено, що у військовій системі індивідуальної підготовки в особистісному становленні фахівця важливе значення має його індивідуальна професійна підготовка до військової діяльності. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми дослідження. Перспективним може бути дослідження зарубіжного досвіду підготовки військових фахівців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біліченко В. М. Теоретичні засади навчання кадрового потенціалу Збройних Сил: світовий досвід та рекомендації для України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. № 1. С. 10-18. URL: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.1.2>
2. Наказ МО України "Про організацію проведення підвищення кваліфікації військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та державних службовців МО України та Збройних Сил України". № 202 від 04.04.2017 р.
3. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 05.03.2012 р. № 41 "Про удосконалення діяльності навчальних центрів Збройних Сил України".
4. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 07.07.2020 р. № 83 "Про затвердження Інструкції про порядок сертифікації військовослужбовців Збройних Сил України".
5. Настанова з підготовки персоналу у Збройних Силах України. ВКП7-00(01)01.
6. Науменко М.І. Військова освіта на шляху інноваційних перетворень. *Наукові праці Військового інституту КНУ ім. Т. Шевченка*. 2010. № 26. С. 6-15.
7. Нещадим М.І. Військова освіта в Україні: історія, теорія, методологія, практика: монографія. Київ: ВПЦ "Київський університет". 2003. 852 с.
8. Панов А.Т. Система підготовки сержантського складу Збройних Сил України. *Закордонний військовий огляд*. 2011. № 2. С. 25-34.
9. Приходько Ю.І. Підготовка військових фахівців у провідних країнах світу: основоположні заходи та тенденції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 3 (67). С. 285-298.
10. Програма індивідуальної підготовки сержантського складу (старшинського) складу Збройних Сил України. Серпень 2020 р. ТП-7-00-01.02.
11. Стандарти НАТО у кадровій політиці. *Армія-INFORM*. 28 жовтня 2021 р. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/10/28/standarty-nato-u-kadrovij-polityczii/>
12. Толоч І.В., Приходько Ю. Підготовка військових фахівців з вищою освітою: інноваційні підходи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 6 (32). С. 259-268.
13. Реформы и развития образования. Программный документ Юнеско. Париж: Изд. Юнеско. 1995. С. 5-40.
14. Телелим В.М., Приходько Ю.І. Проблемні питання подальшого розвитку системи військової освіти. *Вісник Національного університету оборони України: зб. наук. праць*. 2012. № 5 (30). С. 134-140.
15. Телелим В.М. Інноваційний розвиток військової освіти в Україні: становлення, проблеми, перспективи. *Вісник Національного університету оборони України: зб. наук. праць*. 2011. № 2. С. 177-187.
16. Цевельов О. Формування політики професійної військової освіти в Україні в сучасних умовах. *Військова освіта*. 2021. № 2 (44). С. 255-267.
17. Шевченко Л.С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності: дис. доктора пед. наук. 13.00.04. Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. 2019. 704 с.